

67
JAKARTA

Nalika buku tamu disrogaké ðèwèké ndomblong. Andak iya niliki aḍiné déwé kudu daftar? Saélingé ora dadi dokter?

Sidané ming dicekeli, wong lanang 'penjaga' sing ana ngarepé iku disawang, alon ðèwèké takon: 'Sadaya kedah ngisi buku niki? Senaosé seḍèrèké bapaké upaminé?' Sing ditakoni ora mangsuli, ngulungi bol-point, njur aba: 'Nami sampéyan, alamat sampéyan, lan kaperluan sampéyan.'

Ora ceṭa apa sebabé, dadakan baé ðèwèké kepéngin guyon, njur buku iku digèrèd, nulis srat sret.

Nama: Suharta, dudu Présidhèn.

Kaperluan: Urusan keluwarga.

'Ngèten cekap?' kanḍané karo mamèraké apa sing ditulis marang wong lanang sing ngadeg ana sisihé.

'Ḍagelan kok, ḍik, ḍagelan.' Pundaké wong lanang sing mlongo iku dipukpuk.

'Kiyambaké ngertos kula, karang wit alit kanca dolanan.'

'Tanḍa tangané dèrèng, pak, lan alamaté?'

Sawusé mikir seḍéla, ðèwèké rumangsa perlu nuduhaké jeneng sing ceṭa liwat tanḍa tangané. Mula ing pojokan ngisor ditulis: Waluya ANATABATA. Sing mburi gedrig geḍé-geḍé tur dikandeli. Karepé bèn sing ditekani ngerti lan nganakaké sambutan sing mesra, njur katon gawang-gawang aḍiné mbukak lawang gupuh mapagaké tekané, ngrangkul gapyuk lan takon: 'Embok piyé, kang? Tinah saiki anaké wis pira?' ðèwèké mèsèm, gawang-gawang katon rupané aḍiné sing wis suwé ora ketemu.

Nalika lawang gumerit menga, gragapan ðèwèké ngadeg, mapagaké aḍiné, jebul sing metu wong liya, sing jaga ðèk mau.

'Dospundi ḍik?' kanḍané ora sranta.

'Mang tengga mawon, pak! Sabar, pak Jéndral teksih onten tamu. Ning kadosé wau kagèt, pirsá jeneng sampéyan teng ngriku.'

ðèwèké ming mèsèm, tangané dipukpukaké ing pupu. Bledug sing nèmpeḷ ing clanané gogrog. Banjur rogoh-rogoh sak, ngetokaké slepi. 'Ngrokok angsal, ḍik, teng ngriki?'

'Mangga, angger awuné mang dokok asbak ngriku,' wangsulané èntèng. Patrapé tamu iku nyenengaké, sumanak tur lugu.

'Kersa, ming klobot mbako, ting wé?' kanḍané ngguyu. Tangané uwed nglinting rokok. Sing ditawani ming gèḍèg 'suwun'.

'Nami sampéyan sinten, ḍik? Mbok boten sisah basa mawon, lan boten perlu ngundang 'pak', 'kang' mawon langkung trep, wong kula tiyang nḍusun kok, ḍik. Nami kula Waluya Anatabata, ning tiyang-tiyang sami ngundang kula pak Pong. Mang tingali mawon mengké, pak Jéndral sampéyan yèn empun ketemu kula njur sembranan "pak Pong, pak Pong, untuné ompong, kakéhan tlétong." Wit alit Jéndral sampéyan niku seneng banyolan.'

Ḍèwèké ngguyu banter, kèlingan jamané bocah, angon kebo karo aḍiné. Wong lanang sing ana sisihé kober nyeksèni, untuné tamu kuwi pancèn wis ompong.

'Kang, o, pak Pong, sampéyan sanak tani nggih?' kanḍané wong iku semu wedi.

'Tani? Napa kula ketingal kados sanak tani? Sanès, ming seg narayana-né kriyin pancèn kula tukang pencak-silat, sajaké nipak teng awak kula nggih, kados warok. Napa merga klanbi potong cina niki? Anu kok, ḍik. Kula niki guru sekolah rakyat teng ḍusun Ngeses. Èlèk-èlèk sekolah niku empun nyétak tiyang. Murid kula sing pisanan empun dados kaptèn, malah onten sing dadi insinyur. Jéndral sampéyan rak enggih tamatan sekolah Ngeses. Ning pancèn kiyambaké hébat, uteké èncèr.' Jempolané diacungaké, ngalembana aḍiné.

Nalika bèl muni ping telu, tèt, tèt, tèt, wong sing lungguh ana sisihé iku bisik-bisik: 'Mang tengga sekeḍap, sajaké sampéyan baḍé ditimbali.'

Ḍèwèké gèḍèg-gèḍèg. Ditimbali? Ditimbali? Ora muḍeng. Alon rokoké diseḍot, kebulé disebul menḍuwur. Gawang-gawang katon jaman kang wus kepungkur: Paija, kuru enggrik-enggriken, dikukup bapak karana lola, isih misanané ḍéwé. Nanging bokongé wudunen, njur diḍeplokaké goḍong cubung, dianggo bobok. Nalika awaké sakojur paḥèken, ḍèwèké nyepéḍah sèket kilo nyang kuḥa tuku obat kanggo aḍiné. Njur nggerus lirang, nggoḍog banyu ésuk-soré. Paija diguyang nèng maron sing geḍé. Patang puluh taun kapungkur, patang puluh taun kapungkur, nalika kabèh isih cilik-cilik.

'Pak Pong nginum napa?' wong iku meḍot lamunané. 'Anu, pak Jéndral ḍawuh kula kèn ngancani sampéyan. Baḍé onten tamu istimewa, pak Menteri. Nginum napa, pak, ès-juice, coca cola?'

'Yèn onten kopi mawon, ḍik,' kanḍané sarèh.

'Wèh, Jakarta panas kok nginum kopi, pak, boten ès mawon? Wo, dados

sampéyan niku sedèrèké pak Jéndral nggih?’ kanðané karo ngesrogaké cangkir ing ngarepé tamuné.

‘Enggih, kakangé. Seg alit ðèkné empun ditiar tiyang sepahé, kénging pageblug. Njur kiyambaké dipendet tiyang sepah kula. Aðiné wadon setunggal, naminé Tinah, saniki empun mutu. Sampéyan leres. Kula pancèn anak turuné sanak tani, senaosa kula dados guru. Ning kiyambaké bènten, pinteré niku lho ngudubilahi. Mila sedanten njur sepakatan nyekolahaken kiyambaké teng kiða. Nalika semanten bapak kula sadéan sapi kanggé nragadi kiyambaké. Malah nalika mpun benum guru ndésa gajih kula sedaya kula kirimaken kanggo nragadi kiyambaké. Sing teng ndusun ngoten, ðik, sak-ana-anané saged gesang, balik teng kiða? — Wé lha, onten tamu nika, napa pak Menteri?’

Wong lanang sing ana sisihé iku agahan ngadeg gupuh mapagaké, mbukak lawangan montor lan ngacarani: ‘Teras kémawon, pak,’ diteraké nyang kamar tamu.

Ðèwèké mlompong nyeksèni. Dicañet ing njero ati: tamuné Paija menteri, laju diteraké, ora perlu ngentèni. Njur diétung nganggo driji, wis pirang taun ora ketemu. Apa Paija ya lemu kaya pak menteri iku? Dadakan baé atiné krejotan, selak weruh rupané Paija. Tanpa dirasa ngadeg marani lawang. Nalika tangané ndemèk grèndèl, lawang menga, ana wong metu saka njero, dudu aðiné.

‘Rejeki, pak, rejeki!’ kanðané wong iku ngipuk-ipuk punðaké pak Pong. ‘Niku pak Menteri, ðuwité oukih! Wau kalih-kalih sajaké gumbira, ngalimat, pak, kula kecipratan beja. Oooo, sampéyan kakangé pak Jéndral. Leres onten èmperé. Pak Jéndral nggih asring kok crita, Nggesi, laré ndésa, penderitaan rakyat, répolusi,’ kanðané karo ngéling-éling apa sing naté dikandakaké déning Jéndralé.

‘Nggih, ðèk jaman révolusi griya kula dianggé markas kaum gerilya. Teksih dangu niku, pak Menteri?’ kanðané ora sranta.

‘Boten, pak, pokok pak Jéndral empun tèken, bèrès, rampung. Nginumé melih?’

Ðèwèké, ora wangsulan, ñenger-ñenger ngantuk ñeklak-ñekluk.

Ora ngerti pira lawasé anggoné ngantuk weruh-weruh digugah lan diabani yèn aðiné wis sumadya nampa tekané.

Tekan ngarep lawang, rada nggragap sedéla, kamar kuwi aðem, ora paða karo hawa ing njaba. Amba bawéra, méjané geðé-geðé, apik. Ana wong lanang nganggo kaca-mata ireng lungguh ing mburi méja. Andak iya iku Paija? Kok meneng baé weruh ðèwèké?

Alon disetitèkaké. Bener, si Paija, ceña ana andeng-andeng ing ðuwur pipi. Ora sranta ðèwèké mlebu, rékané aðiné arep dirangkul ‘Jaaaaa’.

Nanging banjur mandeg karepé déwé, sebab wong iku meneng baé. Alon nyopot kaca-matané, ngulungaké tangan ngajak salaman: 'Piyé kabaré, mas, sanak ing ndésa, ibu lan dik Tinah?'

Dèwèké nyaṭeti, ana tembung anyar, 'mas', 'ibu', 'dik Tinah', sing biyèn ming muni 'kang', 'simbok', lan 'gendukku Tinah'.

'Becik, dik, becik, dik,' dèwèké latah mangsuli. 'Dik'-é kaku nèng ilat, biyèn adaté ngundang 'lé'.

'Kabèh kirim salam kanggo adik ing kéné. Répot sajaké? Ana titipan saka . . . ibu.' Manèh dèwèké kudu ngguyu. Sèket taun lawasé, lagi pisan iku ngundang biyungé 'ibu'.

'Saka ibu? Ya, mengko baé. Sedéla engkas aku rapat nyang Bina Graha,' adiné mangsuli.

Dèwèké ming mlompong, ora ngerti apa kuwi Bina Graha. Kenḍo niyaté; crita sing wis dirancang ambyar karepé déwé. Sepi swasanané, kaya sepinging ati sedulur tuwa.

'Nyaré nèng endi, mas?' adiné takon njejuwing ati.

'Gambir.'

Banjur adiné ndeleng jamé. 'Gambir? Yèn ngono bèn diḍèrèkaké pak Karya baé. Mengko soré jam pitu panjenengan tak-entèni nèng omahku, Jalan Barito 19, ḍahar karo kulawargaku,' kanḍané karo ngeteraké kangé tekan ngarep lawang, aba nyang penjaga lan sopiré.

Montor abang sing apik iku nglènjèr ing tengah-tengah kuṭa Jakarta. 'Gambir sebelah mana, pak?' ujaré sopir ḍialèk Jakarta.

'Stasiun, dik.'

'Celak stasiun, kanané napa kiriné?' pak Karya nggenahaké.

'Nggih stasiuné niku. Jam pinten sepur nilar kiṭa Jakarta? Kula boten gaḍah sedèrèk, nggih namung kiyambaké niku. Sajaké ḍèknèné répot sanget. Mestiné griyané nggih kebak tamu, njut kula boten komanan papan,' kanḍané lugu, ngerti kahanané adiné.

'Pak Pong,' wong lanang sing ana sisihé iku nyuwara lirih, 'yèn sampéyan purun, seg-segan teng griya kula . . . ? Sepur nilar kiṭa Jakarta njing-énjing jam gangsal. Onten mengké soré, ning karcisé sepuluh èwu.'

Wong lanang sing jenengé pak Pong iku meneng sedéla, nyawang pak Karya, gurawalan tangané loro-loro diulungaké ngajak salaman banjur didlesepaké ing ḍaḍa, silaturahmi: 'Alhamdulillah! Sampéyan purun ke-nunutan kula ming sewengi mawon?'

Sing ditakoni ora mangsuli, ming kaca-kaca.

Bengi kuwi pak Pong mlaku mubeng kuṭa, dikancani pak Karya. Kedadéyan ḍèk mau awan ora nipak ing atiné, kabèh ditampa lamba, adiné wong geḍé, ngurusi negara. Saben-saben ana montor abang liwat, mesti

énggal njawil kancané: 'Lho napa nika dédé montoré aḍi kula? Gèk-gèk mapag aku, mau rak wis kencana . . . !'

Pak Karya nyambung ngguyu, ngepuk-epuk pundaké pak Pong: 'Montor abang atusan, pak, cacahé teng kiṭa ngriki. Lan yèn boten klentu, pak Jéndral dalu niki teng Istana. Onten tamu luar negeri.'

'Teng Istana, griyané pak Présidèn kajeng sampéyan?' kandané gawok. 'Nggih, dalemé Présidèn. — Lha nika, sing gebyar-gebyar lampuné matimurub, nika night club jenengé. Sampéyan ngertos, night club?' dadakan baé pak Karya kepéngin umuk, rumangsa luwih pinter saka tamuné, kakangé pak Jéndral.

'Night club niku nggih, papané tiyang sugih-sugih mbuwang ḍuwit. Lampuné ming limang watt, remeng-remeng, wong wadon ayu, nginumman keras, jogèd-jogèd wuda, lan mungsikan trokjing-trokjing, ngèten pèndèké,' ujaré karo ngatungaké jempolané.

'Aḍik kula sok ngriku?' swarané lirih ngemu rasa seḍih.

'Boten teng ngriku, teng Paprika. Ning nggih sami mawon. Malah karcisé larang ngriku, nem èwu.'

'Nem èwu? Sami kalih bayar kula . . . rong wulan!' swarané ndreḍeg. Banjur lampu-lampu ing Jakarta dirasakaké kaya lading sing ngiris-iris mripaté, brisiking kuṭa ndoḍogi atiné. Alon banget ana swara mlebu ati, kainsapan yèn dina kuwi ḍèwèké kélangan aḍiné: Paija sing ditresnani.

Pak Pong ngadeg ing kono, nyawang kuṭa Jakarta, ana rasa serik ing njero ati, njarem. Jakarta, kabèh sarwa kemrungsung, geḍong kuwi Bina Graha, Istana Merdéka, night club lan montor abang ngedohaké sesambungané karo aḍiné. Banjur bungkusan titipan biyungé disawang, diwènèhaké pak Karya.

'Kanggé sampéyan, ḍik. Jarit baṭikané tiyang sepah kula. Teng ngriku onten ukiran tresna tulus, biyung ḍateng anaké. Tatahan lemah padésan sing dikintun kanggé ngraketaké paseḍèrèkan.'

Ana eluh nelesi pipi tuwa, nyeksèni kedadéyan bengi kuwi. Pak Karya ming mlongo, ora ngerti karepé, sebab Jakarta wis nyiṭes ati lan pangrasa kabèh warga katoné.

Totilawati

(in: Jaya Baya no. 50, August 1972).